

Programkonstruktion

Moment 7 Om generella datastrukturer och träd

Typdeklarationer

Man kan ge namn åt typer, på ungefär samma sätt som man kan ge namn åt värden.

```
type rational = int*int;
type heltalslista = int list;
```

type är en *deklaration*, dvs den utför ingen beräkning utan talar om för ML hur program skall tolkas – i detta fall att rational och heltalslista är alternativa beteckningar för typerna int*int respektive int list.

Den huvudsakliga användningen av type är att ge mer läsbara program.

PK 2009/10 moment 7

Sida 1

Uppdaterad 2009-10-18

PK 2009/10 moment 7

Sida 2

Uppdaterad 2009-10-18

Vad används typerna till?

```
((11,5),[(10,"Föreläsning PK"),(13,"Föreläsning PK"),
           (15,"Möte med Arne")]),
((11,6),[(10,"Ledningsgruppsmöte"),(13,"Föreläsning PK")])]
```

Typen är ((int*int)*(int*string) list) list!

Namn på de sammansatta typerna underlättar läsningen:

```
type month = int;
type day = int;
type date = month*day
type time = int;
type description = string;
type booking = time*description;
type daycalendar = date*booking list;
type calendar = daycalendar list;
```

Uttrycket ovan har nu typen calendar!

Namnabstraktion hjälper inte alltid

ML blir i praktiken otypat vad beträffar "likadana" namngivna typer.

```
type weekday = int;
val Mon = 1;
val Tue = 2;
...
val Sun = 7;
• Felaktiga mönster:
(* weekend d
   TYPE: weekday->bool
   PRE: d är en korrekt dag
   POST: true om d är en
          veckoslutsdag (lö/sö *)      (* overtimePay(d,x)
                                             TYPE: weekday*int->int
                                             PRE: d är en korrekt dag.
                                             POST: Timlönen en viss veckodag
                                             d med hänsyn till övertid
                                             om grundtimlönen är x. *)
fun weekend Sat = true    ajaj.....
| weekend Sun = true    ajaj.....
| weekend _ = false;    fun overtimePay(d,x) =
                         d * 2
                         if weekend d then
                           uuj.....
                         else
                           ooj.....
                         x;
• Felaktiga värden:
...weekend(8)...
```

Sat, Sun är identifierare vilka som helst – de binds i mönster.
weekday är ett annat namn på int – inget typfel.

PK 2009/10 moment 7

Sida 3

Uppdaterad 2009-10-18

PK 2009/10 moment 7

Sida 4

Uppdaterad 2009-10-18

Uppräkningstyper

datatype weekday = Mon | Tue | Wed | Thu | Fri | Sat | Sun;

weekday blir en helt ny datatyp med de angivna värdena.

• Korrekt mönster:
(* weekend d
 TYPE: weekday->bool
 PRE: (inget) Obs!
 POST: true om d är en
 veckoslutsdag (lö/sö *) (* overtimePay(d,x)
 TYPE: weekday*int->int
 PRE: (inget) Obs!
 POST: Timlönen en viss veckodag
 d med hänsyn till övertid
 om grundtimlönen är x. *)
fun weekend Sat = true Ok!
| weekend Sun = true Ok!
| weekend _ = false; fun overtimePay(d,x) =
 d * 2
 if weekend d then
 Typfel!
 else
 Typfel!
 x;

Sat, Sun är värden som true, false – de binds inte i mönster.

weekday är inte samma typ som int –

sammanblandning ger typfel.

Konvertering av uppräkningstyper

datatype weekday = Mon | Tue | Wed | Thu | Fri | Sat | Sun;

ML definierar ingen speciell ordning av värdena i weekday.

Inte heller finns något inbyggt sätt att omvandla dem till/från heltal som man t.ex. kan med tecken (ord, chr). Sådant får man göra själv...

```
(* daynumber d
   TYPE: weekday->int
   PRE: (inget)
   POST: ordningstalet
         för veckodagen d *)
fun daynumber Mon = 1
| daynumber Tue = 2
| daynumber Wed = 3
| daynumber Thu = 4
| daynumber Fri = 5
| daynumber Sat = 6
| daynumber Sun = 7;
(* numberday n
   TYPE: int->weekday
   PRE: 1 <= n <= 7
   POST: veckodagen med
         ordningstalet n *)
fun numberday 1 = Mon
| numberday 2 = Tue
| numberday 3 = Wed
| numberday 4 = Thu
| numberday 5 = Fri
| numberday 6 = Sat
| numberday 7 = Sun
| numberday _ = raise Domain;
```

PK 2009/10 moment 7

Sida 5

Uppdaterad 2009-10-18

PK 2009/10 moment 7

Sida 6

Uppdaterad 2009-10-18

Vissa inbyggda typer kan definieras

```
datatype bool = true | false;  
datatype unit = ();
```

Dessa datatyper är fördefinierade i ML och kan inte definieras igen, men de fungerar som om de definierats på detta sätt.

PK 2009/10 moment 7

Sida 7

Uppdaterad 2009-10-18

Konstruerade (taggade) typer

```
type month = int;  
type day = int;  
type date = month*day;  
type rational = int*int; ...ett rationellt tal.
```

Inget hindrar hopblandning av värden från date och rational.

Det är bättre att använda deklarationen datatype:

```
datatype date = Date of month*day;  
datatype rational = Q of int*int;
```

date och rational är nu *helt nya* datatyper som båda *innehåller* en int*int-tupel men som har en *etikett* (*tag*) som skiljer dem åt.

Värden av typen date skrivs föregångna av *konstruktorn* Date, t.ex. Date(11,3). Samma med rationella tal, t.ex. Q(11,3). Jämför konstruktorn :: som skapar en listcell.

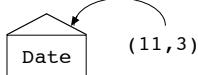
PK 2009/10 moment 7

Sida 8

Uppdaterad 2009-10-18

Användning av konstruerade typer

Man kan betrakta en värde av en konstruerad datatyp som ett kuvert med konstruktorn påskriven, i vilken man har stoppat ned de data som ingår i värdet.

Försök att blanda ihop ett datum och ett rationellt tal ger typfel eftersom ML kan se på konstrutorerna att de hör till olika typer.

Date och Q har funktionstyper: Date:int*int->date
Q:int*int->rational
och ser ut och kan användas som funktioner men är inte funktioner i vanlig mening eftersom de inte utför någon beräkning. De skapar ett nytt värde på samma sätt som den infixa konstruktorn ::.

PK 2009/10 moment 7

Sida 9

Uppdaterad 2009-10-18

En (delvis) taggad kalender

```
type month = int;  
type day = int;  
datatype date = Date of month*day  
type time = int;  
type description = string;  
datatype booking = Booking of time*description;  
datatype daycalendar =  
    Daycalendar of date*booking list;  
type calendar = daycalendar list;  
[Daycalendar(Date(11,5),[Booking(10,"Föreläsning PK"),  
    Booking(13,"Föreläsning PK"),  
    Booking(15,"Möte med Arne")]),  
 Daycalendar(Date(11,6),[Booking(10,"Ledningsgruppmöte"),  
    Booking(13,"Föreläsning PK")])]  
: calendar;
```

Konstrutorerna får vara samma som typnamnen – men normalt inte

PK 2009/10 moment 7

Sida 10

Uppdaterad 2009-10-18

Användning av konstruerade typer

För att komma åt delarna i ett värde av en konstruerad typ måste det tas ut ur kuvertet. För detta använder man matchning på liknande sätt som man matchar på listceller med ::.

Nya värden av konstruerad typ kan skapas genom att ge uttryck som beräknas som argument till konstruktorn.

```
(* qadd(x,y)  
  TYPE: rational*rational->rational  
  PRE: x och y skall vara korrekta rationella tal  
       (dvs nämnaren skall vara ≠ 0).  
  POST: Summan av x och y  
  EX: qadd(Q(1,2),Q(1,3)) = Q(5,6)  
*)  
fun qadd(Q(p1,q1),Q(p2,q2)) =  
  Q(p1*p2+q1*q2,q1*q2);
```

PK 2009/10 moment 7

Sida 11

Uppdaterad 2009-10-18

Alternativa former för konstruerade typer

Formerna hos datatype-deklarationen för uppräkningstyper och konstruerade typer kan kombineras!

```
datatype number = Int of int | Real of real;
```

Ett värde i number är *antingen* ett heltal med etiketten Int eller ett flyttal med etiketten Real. Tack vare att etiketten skiljer kan man alltid veta om det handlar om ett heltal eller ett flyttal.

Användning:

- Om man kan ha värden med *olika form (utseende)*.
- Om man vill ha funktioner som kan ha *olika typer* som argument eller värde.
(Namnet Int ovan är valt av mig för att vara likt int, men det finns ingen koppling mellan dem i ML. Samma gäller Real och real.)

PK 2009/10 moment 7

Sida 12

Uppdaterad 2009-10-18

"Kombinerade" typer

Typen number kan innehålla ett heltal eller ett flyttal. Vid addition av number konverteras termerna automatiskt till flyttal om det behövs.

```
datatype number = Int of int | Real of real;
(* toReal n
  TYPE: number -> number
  PRE: (ingen)
  POST: Talet n konverterat till flyttal
  EX: toReal (Int 30) = Real 30.0 *)
fun toReal (Real r) = Real r
| toReal (Int i) = Real (real i);
(* addNumbers(x,y)
  TYPE: number*number->number
  PRE: ingen
  POST: summan av x och y
  EX: addNumbers(Int 30, Real 2.0) = Real 32.0 *)
fun addNumbers(Int x, Int y) = Int (x+y)
| addNumbers(x,y) = let val Real xr = toReal x;
                     val Real yr = toReal y
                     in Real (xr+yr)
                     end;
```

PK 2009/10 moment 7

Sida 13

Uppdaterad 2009-10-18

Exempel: Representation av fordon

Vi definierar en datatyp för att beskriva olika fordon. Vi anger för:

- bilar: reg.beteckning, färg och motorstyrka
- cyklar: färg och hjuliameter
- skateboard: färg

```
datatype vehicle = Car of string*string*int
                  | Bicycle of string*int
                  | Skateboard of string;
```

Olika värden av typen vehicle:

```
Car("XYZ123", "green", 100)
Bicycle("red", 26)
Skateboard "silver"
```

PK 2009/10 moment 7

Sida 14

Uppdaterad 2009-10-18

Exempel: räkna fordon av viss färg

```
(* vehicleColour vehicle
  TYPE: vehicle->string
  PRE: (ingen)
  POST: Färgen hos vehicle.
  EX: vehicleColour(Bicycle("green",24)) = "green" *)
fun vehicleColour (Car(_,_,_)) = colour
| vehicleColour (Bicycle(colour,_)) = colour
| vehicleColour (Skateboard colour) = colour;

(* countColourVehicles(colour,vehicles)
  TYPE: string*vehicle list->int
  PRE: (ingen)
  POST: antal fordon i listan vehicles med
        färgen colour.
  EX: countColourVehicles("green", [Car("XYZ123", "green", 100),
                                    Skateboard "silver",
                                    Bicycle("green", 24)]) = 2 *)

(* VARIANT: length vehicles *)
fun countColourVehicles(_, []) = 0
| countColourVehicles(Colour, vehicle::rest) =
  (if vehicleColour vehicle = colour then 1 else 0) +
  countColourVehicles(colour, rest);
```

PK 2009/10 moment 7

Sida 15

Uppdaterad 2009-10-18

Intern dokumentation av datatyper

Inte bara funktioner utan också konstruerade datatyper behöver dokumenteras.

Varje datatype skall förses med en kommentar liknande en funktionsspecifikation som har två delar:

- En beskrivning av hur data är representerat
- Datastrukturinvarianten

```
datatype rational = Q of int*int;
(* REPRESENTATION CONVENTION:
   Ett rationellt tal representeras som Q(t,n)
   där t är täljaren och n är nämnaren.
   REPRESENTATION INVARIANT:
   Nämnaren får inte vara 0.
*)
```

PK 2009/10 moment 7

Sida 16

Uppdaterad 2009-10-18

Polymorfa datatyper

En eller flera komponentdatatyper i en konstruerad datatyp kan vara en typvariabel:

```
datatype 'a option = NONE | SOME of 'a
```

option blir här en typkonstraktör precis som list.

Instansen int option är en typ med två slags värden:

- Konstanten NONE.
- Ett heltal taggat med konstruktorn SOME.

Exempel på värden av typen int option:

NONE, SOME 4, SOME ~2, SOME 0

Exempel på värden av typen string option:

NONE, SOME "Hej", SOME "", SOME "ABC"

PK 2009/10 moment 7

Sida 17

Uppdaterad 2009-10-18

Användning av option

option är en inbyggd typkonstraktör i ML. Den används t.ex. när man vill ha ett bättre sätt att hantera felsituationer i programmet än att avbryta körningen eller göra något odefinierat.

```
(* sumUpTo n
  Type: int->int option
  Pre: (ingen)
  Post: SOME s, där s är summan av talen 0...n om n>=0.
        NONE annars.
  EX: sumUpTo 4 = SOME 10
      sumUpTo ~2 = NONE *)
(* Variant: n *)
fun sumUpTo n = if n < 0 then
  NONE
  else if n = 0 then
    SOME 0
  else
    SOME(n+valOf(sumUpTo(n-1)));
```

Förvillkor saknas – jämför med sumUpTo från kursmoment 4!

(valOf är en inbyggd funktion i ML: fun valOf(SOME x) = x)

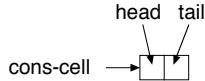
PK 2009/10 moment 7

Sida 18

Uppdaterad 2009-10-18

Rekursiva typer

Komponenterna i en konstuerad datatyps värde får höra till datatypen själv! (En *rekursiv typ*.) En listcell

kan definieras som en konstruerad datatyp som innehåller en tupel med två komponenter – för head resp. tail:

```
datatype 'a list = [] | :: of 'a*'a list;
```

Listor i ML fungerar exakt som om de var definierade med denna deklaration.

(Man kan inte göra om deklarationen för att prova – ML tillåter inte att man gör en "ny" deklaration av listor.)

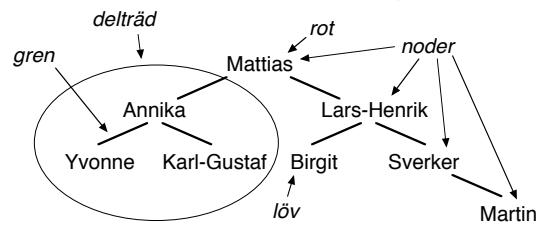
PK 2009/10 moment 7

Sida 19

Uppdaterad 2009-10-18

Träd

Listor kan representera data med linjär struktur – t.ex. förteckningar och sekvenser. Ofta har dock data *trädstuktur*, t.ex. i ett släktträd:

Detta är ett *binärt träd* – varje nod har *maximalt* två grenar.

Löv är noder som saknar grenar. *Roten* är trädetts början.

Djupet hos en nod är avståndet till roteten.

PK 2009/10 moment 7

Sida 20

Uppdaterad 2009-10-18

Hur representera ett träd

Varje nod läggs i en lista tillsammans med delträdens rotnoder:

```
type familyTree = (string*string*string) list;
[("Mattias", "AnniKa", "Lars-Henrik"),
 ("AnniKa", "Yvonne", "Karl-Gustaf"),
 ("Yvonne", "", ""),
 ("Karl-Gustaf", "", ""),
 ("Lars-Henrik", "Birgit", "Sverker"),
 ("Sverker", "", "Martin"),
 ("Birgit", "", ""),
 ("Martin", "", "")] : familyTree
```

+ Enkel representation

- "Navigering" i trädet kräver *sökning* i listan. Hur hitta farfar?
- Vilken nod är rotnoden?
- Uppdatering av trädet kräver också sökning.

PK 2009/10 moment 7

Sida 21

Uppdaterad 2009-10-18

Kränglig navigering

```
(* searchTree(person,tree)
TYPE: string*familyTree->string*string*string
PRE: Trädet tree innehåller en nod med personen person.
POST: Nodinformationen för person.
EX: searchTree(["Lars-Henrik",
                [...,"Lars-Henrik", "Birgit", "Sverker"),...]
= ("Lars-Henrik", "Birgit", "Sverker") *)
(* VARIANT: length tree *)
fun searchTree(key,nod::rest) = if #1 nod = key then
                                    nod
                                else
                                    searchTree(key,rest);

(* farfarsnamn t
TYPE: familyTree -> familyTree
PRE: Trädet t innehåller farfadern till rotnoden.
POST: Namnet på rotnodens farfar.
EX: farfarsnamn([( "Mattias", "AnniKa", "Lars-Henrik"),...
                  ("Lars-Henrik", "Birgit", "Sverker"),...]
= "Sverker" *)
fun farfarsnamn(_,_ ,far)::rest) = #3 (searchTree(far, rest));
```

PK 2009/10 moment 7

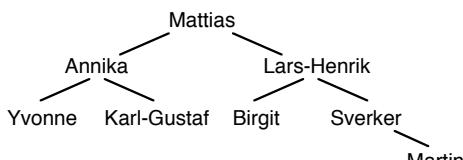
Sida 22

Uppdaterad 2009-10-18

Träddatatyper

Binära träd kan representeras *direkt* i ML som en rekursiv datatyp!

```
datatype familyTree = Empty
                    | Person of string*familyTree*familyTree;
```



```
Person("Mattias",
      Person("AnniKa", Person("Yvonne", Empty, Empty),
            Person("Karl-Gustaf", Empty, Empty)),
      Person("Lars-Henrik", Person("Birgit", Empty, Empty),
            Person("Sverker", Empty,
                  Person("Martin", Empty, Empty))))
```

PK 2009/10 moment 7

Sida 23

Uppdaterad 2009-10-18

Enkel navigering

```
(* farfar t
TYPE: familyTree -> familyTree
PRE: Det finns en farfader till
      rotnoden i t.
POST: Delträdet till t där farfadern är rotnod.
EX: farfar
      (Person("Mattias", ...,
              Person("Lars-Henrik", ...,
                      Person("Sverker", ...,...)))=
       Person("Sverker", ...,...))
*)
fun farfar(Person(_,_ ,Person(_,_ ,ff))) = ff;
```

PK 2009/10 moment 7

Sida 24

Uppdaterad 2009-10-18

Rekursion över träd

Rekursion över träd är normalt *dubbel* rekursion – man måste göra rekursion över *båda grenarna* från en given nod.

```
(* countPersons t
  TYPE: familyTree -> int
  POST: Antal personer i trädet t *)
(* VARIANT: Antal noder i trädet t *)
fun countPersons Empty = 0
| countPersons(Person(_,Left,Right)) =
  1+countPersons Left+countPersons Right;
countPersons(Person("Ronja",Person("Lovis",Empty,Empty),
                    Person("Mattis",Empty,Empty)))  

--> 1+countPersons(Person("Lovis",Empty,Empty)+  

    countPersons(Person("Mattis",Empty,Empty)))
--> 1+(1+countPersons Empty+countPersons Empty)+  

    countPersons(Person("Mattis",Empty,Empty))
--> 1+(1+0+countPersons Empty)+  

    countPersons(Person("Mattis",Empty,Empty))
--> 1+(1+countPersons Empty)+  

    countPersons(Person("Mattis",Empty,Empty))
--> 1+(1+0)+countPersons(Person("Mattis",Empty,Empty))
--> 2+countPersons(Person("Mattis",Empty,Empty))
--> 2+(1+countPersons Empty+countPersons Empty)      .... --> 3
```

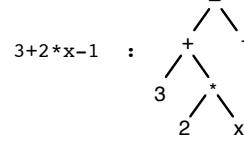
PK 2009/10 moment 7

Sida 25

Uppdaterad 2009-10-18

Syntaxträd

Strukturen hos en formel kan beskrivas med ett *syntaxträd*.


```
datatype expr = Const of int
              | Var of string
              | Plus of expr*expr
              | Minus of expr*expr
              | Times of expr*expr
              | Div of expr*expr;
Minus(Plus(Const 3,Times(Const 2,Var "x")),
        Const 1)
```

PK 2009/10 moment 7

Sida 26

Uppdaterad 2009-10-18

Beräkning av uttryck (utan variabler)

```
(* eval(expr)
  TYPE: expr->int
  PRE: expr innehåller inga variabler.
  POST: Värdeet av expr.
  Ex: eval(Minus(Plus(Const 3,Times(Const 2,Const 4)),Const 1))
       = 10 *)
(* VARIANT: Storleken hos expr. *)
fun eval(Const c) = c
| eval(Plus(e1,e2)) = eval e1 + eval e2
| eval(Minus(e1,e2)) = eval e1 - eval e2
| eval(Times(e1,e2)) = eval e1 * eval e2
| eval(Div(e1,e2)) = eval e1 div eval e2;

eval(Minus(Plus(Const 3,Times(Const 2,Const 4)),Const 1))
--> eval(Plus(Const 3,Times(Const 2,Const 4))) - eval(Const 1)
--> (eval(Const 3)+eval(Times(Const 2,Const 4)))-eval(Const 1)
--> (3+eval(Times(Const 2,Const 4)))-eval(Const 1)
--> (3+(eval(Const 2)*eval(Const 4)))-eval(Const 1)
--> (3+(2*4))-eval(Const 1)
--> (3+8)-eval(Const 1)
--> 11-eval(Const 1) --> 11-1 --> 10
```

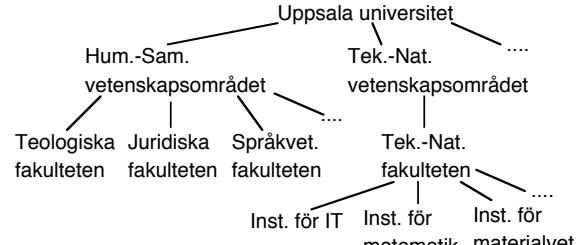
Vi återkommer till variabler i syntaxträdet senare...

PK 2009/10 moment 7

Sida 27

Uppdaterad 2009-10-18

Allmänna träd

datatype 'a tree = Tree of 'a*'('a tree) list;

'a är typen för informationen i varje nod.

PK 2009/10 moment 7

Sida 28

Uppdaterad 2009-10-18

Exempel på träd

```
datatype 'a tree = Tree of 'a*'('a tree) list;
Tree("Uppsala universitet",
      [Tree("Hum.-Sam. vetenskapsområdet",
            [Tree("Teologiska fakulteten",[]),
             Tree("Juridiska fakulteten",[]),
             Tree("Språkvet. fakulteten",[]),
             ...]),
       Tree("Tek.-Nat. vetenskapsområdet",
            [Tree("Tek.-Nat. fakulteten"),
             [Tree("Inst. för IT",[]),
              Tree("Inst. för matematik",[]),
              Tree("Inst. f. materialvet",[]),
              ...]]),
       ...]) : string tree
```

PK 2009/10 moment 7

Sida 29

Uppdaterad 2009-10-18

Felkoder (exceptions)

Felkoder är egentligen konstruktörer för datatypen *exn*.

Deklareras med deklarationen *exception*.

```
exception NegArg;
fun sumUpTo 0 = 0
| sumUpTo n = if n < 0 then
               raise NegArg
             else
               n+sumUpTo(n-1);

Anropet  sumUpTo ~2;
Ger:    ! Uncaught exception:
        ! NegArg

exception Error of string;
fun sumUpTo' 0 = 0
| sumUpTo' n = if n < 0 then
                raise Error("sumUpTo' "^Int.toString(n))
              else
                n+sumUpTo'(n-1);

Anropet  sumUpTo ~2;
Ger:    ! Uncaught exception:
        ! Error "sumUpTo' ~2"
```

PK 2009/10 moment 7

Sida 30

Uppdaterad 2009-10-18